

Altı haftada 40 gramdan 2.5 kiloya

Prof. Dr. Ahmet ERGÜN

Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi
Zootekni ve Hayvan Besleme Bölümü
Hayvan Besleme ve Beslenme Hastalıkları Anabilim Dalı
aergun@ankara.edu.tr

Bu sorunun cevabını değişik yönleriyle verdiğimizde çok önemli bir sektörel faaliyeti tanımlamış önemini ortaya koymuş olacağız.

Broyler piliçler çok kısa bir zaman dilimi içerisinde dar alanda kısa sürede tükettikleri yemleri insanlar için önemli çok kaliteli ve ucuz hayvansal protein kaynağı olan ete ve yumurtaya çevirirler.

Broyler olarak isimlendirdiğimiz hayvanlar; yumuşak, esnek ve pürüzsüz dokulu derisi ve göğüs kemiği kırık olan, yumuşak ve kolay pişen gevrek etli her iki cinsiyetten genç tavuklar” olarak tanımlanmaktadır.

Etlik piliç üretimi entegrasyonlarla yapılmaktadır. Entegre tesislerde damızlık kümesler + kuluçkahane + yetiştirme ve bağlantılı kümesler + yem fabrikası tam yağlı soya üretimi + kesimhane + Rendering + arıtma + nakliye, market ve restoranlar zinciri vardır. Bu kuruluşlar gerçek işletme mantığı ile yönetilirler ve yurtdışı bağlantıları nedeniyle en son bilimsel ve teknolojik düzenlemeleri süratle uygulayabilirler.

Burada kısaca konuyla ilgili temel bilgilerden söz edip bazı kavramları yeni biten bir araştırmamız üzerinden açıklamamızda yarar bulunmaktadır.

Et tipi ticari melez piliçlerin (broyler) 42 günlük ömürleri vardır. Ross 3R187 erkek civcivler ile 2012 Haziran-Temmuz aylarında AÜ Veteriner Fakültesi Araştırma, Uygulama ve Deneme Çiftliğinde mısır soya temeline dayalı hazırlanan rasyonlar ile yaptığımız bir araştırmada kümes ortalaması tablo 1. de özetlenmiştir. Bu 42 günlük süre içerisinde ölüm % 2,5 olmuştur. Piliçlerde ayak problemleri ortaya çıkmamıştır.

Tablo 1. Kümes ortalaması

Yaş, gün	Canlı Ağırlık, g
Başlangıç	42,64
21	1015,40
35	2501,45
42	3224,78
Dönem	FCR
1-14	1,27
1-35	1,53
1-42	1,60

Bu tablodaki rakamlar üzerinden değerlendirmeler yapmamızda yarar vardır.

- Kümese 42,64 gr olarak giren erkek civcivler üç haftada 1 kg canlı ağırlığa ulaşabilme kapasitesine sahiptirler. Bu durumu daha genç ve körpe piliç üretimi şeklinde bir yaklaşımın yakında karşımıza gelmesinin muhtemel olacağı şeklinde de düşünebiliriz.
- Piliçlerin 35. gündeki canlı ağırlıkları 2,5 kg olabilmektedir.
- Final ağırlıkları 3.224 kg'a çıkmıştır.
- Erkek piliçlerde FCR 42 günde 1,6 olarak saptanmıştır.

Tabiatıyla Őu noktaya dikkat edilmelidir, bu değerler 200 hayvanla yapılan ve deneme kumeslerinde ulaŐılan sonuçlardır. Sahada bu sũrede erkek diŐi karıŐık sũrũlerde lũm oranı daha fazla olmaktadır ve final canlı ağırlıkları da bu çalıŐmada elde edilen değerlerin bir miktar gerisinde kalmaktadır. Hızlı kilo alan piliçlerde ani lũmler ve ayak problemlerinin olabileceği genel bir benimsemedir. Bununla birlikte Őunu da çok açık ifade edebiliriz, erkek broyler civcivlerin genetik kapasiteleri 42 gũnde 3.224 kg canlı ağırlığa ulaŐabilecek dũzeydedir.

Sonuç olarak daha sağlıklı ve daha az yem tũketererek daha fazla canlı ağırlık kazanan piliçler bir ynũ ile olumlu bir tablo ortaya koymaktadırlar. Bununla birlikte broyler piliçlerin 42 gũnde 2 kg canlı ağırlığa ulaŐmalarını dahi sindiremeyen bir kesimin bu yeni performans değerlerini benimsemelerini beklemek gereksizi bir iyimserlik olur.

Değişik yönleri ile bu kısa sũrede broyler piliçlerin 3.224 kg canlı ağırlığa ulaŐmalarını irdeleyerek hormon kullanımı gibi anlamsız bir suçlamaya neden gerek duyulmadığını açıklamaya gayret edeceğiz.

Hayvan materyalini oluŐturan piliçler melezleme çalıŐmalarının baŐladıęı 1950’li yıllarda 6 ayda 1.5 kilo canlı ağırlığa, 1970’ler de 2 ayda 2 kiloya ulaŐmaktayken gũnũmũzde erkek civcivlerde 3.224 kg canlı ağırlığa 42 gũnde çıkılmaktadır. Bu baŐarı öncelikle bilimsel çalıŐmaların iŐıęında yũksek verim performansına sahip ticari melez civcivlerin elde edilmesi temeline dayanmaktadır.

Hedef 2020’li yıllarda 35 gũnde 2,5 kg canı ağırlığa daha az yem tũketicilererek ulaŐılmasıdır.

Tavuk eti üretiminde ulaŐılan bu yũksek kaliteye sırasıyla Őu geliŐmeler etkili olmuştur ve broylerlerdeki geliŐmeler Őu baŐlıklar altında devam etmektedir.

a) Hayvana bağlı faktörler

Tablo 2. Broyler performansında elde edilen iyileŐmede genetik ve besleme çalıŐmalarının payı;

Özellik	Genetik	Beslenme
Bũyũme hızındaki artıŐta	% 85	%15
Karkas veriminde elde edilen iyileŐmede	% 91	% 9
Yemden yararlanma oranındaki iyileŐmede	% 62	% 38

Yũzdelerden de grũldũęũ yzere broyler performansında elde edilen baŐarıda genetiğin payı çok daha önemli olmaktadır. Ancak genetik yöndeki geliŐmelerin hepsi pozitif yönde olmamakta ve bir takım sorunları da beraberinde getirmektedir. Bunlar arasında;

- Bacak ve iskelet problemleri, rakım, yũksek ısı ve nem, yetersiz havalandırma ve
- Diğer aŐırı stres koŐullarında fiziksel deęiŐikliklere bağlı olarak mortalitede artıŐ yer almaktadır.

Broyler yetiŐtiricilięinde son eğilimler ise:

- 1) Ekonomik hususların dıŐında hayvan hakları ve hayvan refahı konusunda artan eğilim nedeniyle evre koŐullarına adaptasyon ynũnde seleksiyon
- 2) YetiŐtiricilikte maliyeti azaltmak amacıyla multistage selection ile daha karlı üretim sağlanması
- 3) Molekũler genetik teknikleri sayesinde devrimsel nitelikte geliŐmeler beklenmektedir.

b) evre faktörleri

- 1) Tavukçulukta maliyetin % 65-70’ini yem oluŐturur ve bũyũme zerene doğrudan etkilidir.
- 2) Tedavi ve aŐılamalar daha doğru, daha etkili ve daha çabuk yapılabilir.
- 3) Hayvan Refahı;
- 4) evre kirliliği açısından tehdit oluŐturmayacak yetiştirme yöntemleri geliŐtirilmesidir.

Bilim ve teknikteki bu hızlı gelişmeleri algılamaktan uzak kimi kişilerin konuyu hormon ve antibiyotiğe bağlamaları ve bunu sorumsuzca kamuoyuna yansıtmaları son derece yanlış olmuştur. En güvenilir hayvansal ürünlerimizin başında gelen tavuk eti, yüksek protein kalitesi, düşük yağ yüzdesi, lezzeti, mükemmel hijyenik ortamlarda kesilmesi ve soframıza geniş bir ürün yelpazesi içinde ulaşması ile övünmeliyiz. Parçalanmış ve pişmiş tavuk etine olan talebin artacağını unutmamalıyız. Türkiye tavukçuluk sektörü bu yanlış ve olumsuz açıklamaları göğüsleyecek ve kısa zaman içerisinde fert başına yıllık 25 kg'lık hedefi yakalayacak, aynı zamanda ihracat da yapabilecek kalite ve güce sahiptir.

Kesimhanelerde canlı piliçlerin % 72'si temizlenmiş karkaslar bütün parçalanmış, çiğ, yarı pişmiş, pişmiş ve ileri işlemlerden geçirilmiş ürünler olarak insan tüketimine sunulmaktadır. Ayrıca ayaklarda tırnakları çekilip, yıkanıp, temizlenip, dondurulduktan sonra Özellikle Çin'e ihraç edilmektedir. 2013 yılının broiler ayak ihracatı 40 bin ton olmuştur.

İnsan gıdası olarak tüketilmeyen kanatlı mezbaha yan ürünlerinden rendering tesislerinde MDM unu ve tavuk üretilmektedir. MDM (mekanik kıyma) Türkiye de kullanımı yasak olduğu için Çin ve Afrika ülkelerine satılmaktadır. Üretilen tavuk ununun yasalarımız elverdiği süre içerisinde kanatlı rasyonlarda ve pet mamalarının yapımında kullanılmasına devam edilecektir. Bu konu AB ülkelerinin de gündemindedir. BSE endişesi nedeniyle AB ülkelerinin büyükbaş hayvanlardan et, et-kemik unu üretimi ve kullanımı yasaklanmıştır. Çok değerli bir hayvansal protein kaynağı olan tavuk unları da bu uygulama sırasında kurban edilmiştir. AB ülkeleri tavuk unları konusunda yaptıkları hatanın farkındadırlar ve geri dönüşün yollarını aramaktadırlar.